

Labyrint světa a ráj srdce, to jest: světlé vymalování, kterak v tom světě a věcech jeho všechněch nic není než matení a motání, kolotání a lopotování, mámení a šalba, bída a tesknost, a naposledy omrzení všeho a zoufání; ale kdož doma v srdci svém sedě, s jediným Pánem Bohem se uzavírá, ten sám k pravému a plnému myslí upokojení a radosti že přichází.

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.

Jan Amos Komenský Labyrint světa a ráj srdce — Práh
ilustroval Miroslav Hupčich

Jan Amos Komenský

ilustroval Miroslav Hupčich

Labyrint světa a ráj srdce

Práh

Jan Amos Komenský

Text původního
vydání z roku
1623

Úprava v jazyce
21. století
Lukáš Makovička

Vydalo
nakladatelství
PRAHA

Labyrint světa a ráj srdce

ilustroval Miroslav Huptych

Jan Amos Komenský

Labyrint světa a ráj srdce

Ilustroval technikou
digitální koláž
Miroslav Huptych

Text původního vydání z roku 1623

a úprava v jazyce 21. století

od Lukáše Makovičky.

Předmluvu napsal prof. PhDr. Jan Kumpers, CSc.

Jazyková korektura Helena Varšavská.

Obálku s použitím koláží Miroslava Huptycha

navrhl, graficky upravil a sazbu zhotovil Pavel Růt.

Vytiskl Finidr s.r.o., Český Těšín.

Vydal Praha, Patočkova 2386/85,

169 00 Praha 6,

www.prah.cz, v roce 2019

jako svou 723. publikaci.

Vydání v tomto provedení první.

Mimo běžné vydání vychází též 100 kusů číslované a autorem
ilustraci podepsané bibliofilské edice, doplněné o originální
signovanou litografii Miroslava Huptycha, která byla
připravena k tisku za odborné spolupráce Pavla Růta,
který též navrhl koženou vazbu realizovanou uměleckou
knihvazačkou Olgou Hruškovou. Litografie byla vytisknuta
v kamenotiskařské dílně Petra Korbelaře.

Tento výtisk má číslo:

Illustrations © Miroslav Huptych, 2019

Převyprávění v jazyce 21. století © Lukáš Makovička, 2019

Copyright © Praha, 2019

ISBN 978-80-7252-814-1

ISBN 978-80-7252-831-8 (bibliofilské vydání)

Kapitola VII.

Poutník prohledá rybní světa

1. I ti mi můj vůdce: „Ponevadž ušecho prohlédati máš, nejdrůu jdem na rybní“ i uvěřuje mne. A aj, nesčíslné zastupý vidím jako mlha. Nebo tu je všeho světa jazglů a národů, všelidů věku, zrostu, pohlaví, stavu, řádu a povolání lidé byli. Na něj nejrův hledě, vidím přebíneji jich sem tam motáni jako při rojení uelí a mnohem dunějí.

2. Nebo jebu chodili, jini běhali, jini jezdili, jini stáli, jini seděli, jini leželi, jini ustávali, jini zas ležali, jini se rozličně vetřeli; někteří byli samotní, jini po houfích větších nebo menších. Hroý a hltat přeroglichý byl na nich, někteří číre nagi, s dunými ušičkami posulují. Potkali-li se litéři, rozličného tu bylo hehlování, rukama, ústy, usty, kolem a jinak, k sobě se toulí a choulí, samou samou rozličně třetí. I ti mi můj tlumočník: „Tu, hle, máš to ušlechtilé pokolení lidské, ten rozličný, rozumem a nesmrtečností obdařený tvor, kterýž jak neshodného Boha obraz a k němu podobnost u sobě nosí, z rozličnosti těchto jejich neshodných činů poznati se může; tu jako u zrcadle spatříš důstojnost pokolení svého.“

3. Fiešim tedy sobě na ně ostřeji a spatřim nejpru, že každý u houfu mezi jinými chodě, larvu na tváři nosí, odepka páli, hde by sám neb mezi sobe rovnými byl, j smýsl: a do houfu jti máje, zase připína. I zeptám se, co to znamená? Odpověděl mi: „To jest, synu můj, lidská opatrnost, aby se ne ušechněm každý, co jest, zjevoual. Sám u sebe může člověk býti, jalsý jest, přeb lidmi pak lidské se uvažovati a věcem svým tuárnost báuati sluší.“ Taký mi se chut ušel, abych pilněji, jaci pak bez toho ušlechtilého přírůty jsou, pohleděl.

4. A máje na to pozor, vidím, že ušiční nejen u obličej obléčej, ale i sic na těle rozličně jsou zpotvořeni. Napotád byl trůdovati, prašni i malomocní. A mimo to někteří měl svěsý pysk, jiný psi zubý, jiný volské rohy, jiný ušiči uši, jiný baziliskové oči, jiný lící ocas, jiný uelí pazoury; některé sem ušel s páuoum vysokou vytaženým larkem, jiné s debloum naježeným chocholem, některé s hořslivými hopyty etc. Nejpě pak bylo podobných opicím. I zhléšim se a řeknu: „Ušak pak i toto potvoř

jalšej uvidím.“ „Co (jiny pry), ušetěcho, pravíš, potvořý?“ bi tlumočník a hroji mi pěti. „Fieš jen slize ohlady hobe, spatříš, že lidé jsou.“ Někteří pak s mimo jhoucích zaslechli, že sem je potvořami nagaal, a zastavie se reptali a na mne se také potrohovali. Taký já srozumě, že tu mluvouati bámo, umlím sem, pomysle sobe: Hůg pak kdm býti chtějí, necht jsou, já ušali, co vidím, uvidím. Bá sem se pak, aby mi bryli lépe nepřítlačil a mne nezmámil, protož sem uložil mlčeti a tde raději na ty tak bystré věci, jalsých sem tu začatě spatřil, se dívat. I hledim znovu a uvidím, jak někteří uměle s těmi larvami zacházeli, hbtě je zsmýkajice i ustavujice, takže u okamžení sobe, hde uvideli potřebu, jinou tuárnost báti uměli. A tu sem jž začínal běhu světa toho urogumovati, ale mlčel sem.

5. Pozoruji také a slyším je k sobe rozličnými jazglý mluvit, takže na větším bile nic sobe nerozuměli, ani neodpovídali aneb o jiném, než řeč byla, odpovídali, každý jinak. Několik jich celá hrudama stála, ušiční třebas mlouli, každý své, a žádný žádného neposlouchal, ačkolí i trhali jeden druhému, vyslechnuti chřice, ušali ho nebylo, spíše roanice a pranice. I řekl sem: „Ale pro Bůh, což pali toto u Babylóně jsme? tutež každý svou píseň huče: můž-žli větší směsice býti?“

6. Málo pak tu byl kdo zahálují, ušiční se práci nějakou ganášeli, ale kterých práce (a tohot bych se byl nikdy nenadál) nic nebyly než aneb hříchů dělnické aneb leba pachtování. Někteří zajisté sbírali smeti a rozhlédávali mezi sebe; někteří se s klámi a kamením sem a tam ušali, aneb je po slápcích žhřlu lechams táhali a gousčeli zase, někteří kupali zem a převáželi neb přenášeli z místa na místo; ostatek lidu se gvonci, grábly, měchýři, hrkalkami a jinými títěrkami zacházeli; někteří i s svým stínem hráli, je měrice, bonice, lapajice. A to vše tak úsilně uslyš, až mnogi stonali a potli se, někteří se i přetřhovali. A byli ušuby téměř ušiční Uředníci jazglí, kteříž takové věci pomoučeli a rozgumovali s uelkou srádností, jini jich zase s nemerit srádností poslouchali. I řekl sem s pobívením: „Ale ach, k tomu žli jest člověk, aby ostrost nebeského

Kapitola VII.

Poutník si prohlíží náměstí světa

Vidí různorodost lidu. „Protože si chceš prohlédnout úplné všechno,“ navrhně mi můj průvodce, „pojďme nejprve na náměstí.“ A hned mne tam také zavedl. Tam jsem uviděl nesčetné zastupy, přelévaly se sem a tam jako mlha. Byli tu lidé všech jazyků a ze všech národů, různého věku, vzrůstu, pohlaví, stavu, řádu a povolání. Když jsem se na ně poprvé podíval, zpozoroval jsem, jak zvláštně se motají sem a tam, jako když se rojí včely, a ještě podivněji.

S různými povahami a posunky. Jedni totiž chodili, jini běhali, další jezdili, tihle stáli, tamti seděli, jedni leželi, druzí vstávali a třetí se všelijak vrtěli. Někteří chodili sami a jini zase ve větších či menších houfech. Měli různé oděvy a podobu, ba, někteří byli úplně nagi, a všichni dělali zvláštní posunky. Když se dva potkali, byla u toho spousta vítání, rukama, ústy, nohama i jinak, vzájemného objímání a tulení, zkrátka různé pošetlosti. Tu se ozve můj společník: „Tady máš to ušlechtilé lidské pokolení, zde poznáš toho rozkošného, rozumem a nesmrtečností obdařeného tvora, který v sobě nosí obraz dokonalého Boha, tedy ho poznáš z rozmanitosti jeho činů, jako v zrcadle spatříš důstojnost svého pokolení.“

Pokrytectví u všech. Podívám se na ně tedy blíže a okamžitě si všimnu, že každý, kdo jde ve skupině s druhými, má na tváři masku, a až když od nich zase odejde někam, kde by byl mezi sobe podobnými, tak ji sundává; ale když se má zase vracet do první společnosti, opět si ji dává na tvář. Ptal jsem se tedy, co to znamená. Odpověděl mi: „To je, synu můj, jen lidská opatrnost, aby člověk hned každému neukazoval, co je zač. O samotě se může chovat podle toho, jaký skutečně je, ale před lidmi se sluší ukazovat se lidsky a dávat věcem pěkné vzezření.“ Z takových řečí jsem ale jen dostal ještě větší chuť podívat se, jaci jsou ti lidé bez svých vyzdobených škrabošek.

Podivné nestvůrnosti. Dával jsem tedy dobrý pozor a všiml jsem si, že jsou všichni nejen v obličeji, ale i na těle všelijak znetvořeni. Každý byl přinejmenším uhrovatý, prašivý nebo malomocný a mimo to měl jeden svěnský pysk, druhý psi zubý, třetí volské rohy, další osli uši, jiný baziliskové oči, tamten lící ocas a onen víci

pazoury, některé jsem viděl, jak natahují krky vysoko jako pávi, jiné s dudkovým naježeným chocholem, další s koňskými kopyty atd., nejvíce se jich ovšem podobalo opicím. Tu jsem se zděsil a pravím: „Ale já vidím jakési příšery.“ „Co to říkáš, ty všetečko, jaké příšery?“ ptá se tlumočník a hrozi mi pěti. „Dívej se jen skrze bryle a uvidíš, že to jsou lidé.“ Někteří z kolemjdoucích ale zaslechli, že jsem je nazval příšerami, a tak se zastavili, reptali a všelijak se na mne utrhovali. Když jsem pochopil, že je zbytečné se s nimi nějak hádat, umklil jsem a pomyslel jsem si: „Když chtějí být lidmi, ať si jsou, já ale vidím, co vidím.“ Bá sem se také, aby mi můj společník nepřítlačil bryle na obličej a nezmámil mne, a proto jsem se rozhodl mlčet a raději se dívat na ty povedené věci, jejichž počátek jsem tady spatřil. Dívám se znovu a vidím, jak umně zacházeli někteří s těmi maskami, v mžiku je sundávali a zase nasazovali, takže si podle potřeby dokázali hnedle opatřit jinou podobu. To jsem už začal trochu rozumět běhu tohoto světa, ale zatím jsem mlčel.

Všude vzájemná nedorozumění. Zpozoroval jsem také, že spolu hovoří různými jazyky, takže si z větší části vůbec nerozuměli, ani si neodpovídali, nebo odpovídali na něco jiného, než o čem byla zrovna řeč. Někde jich stála velká skupina a všichni najednou mluvili, každý si mluvil o své a nikdo nikoho neposlouchal, i když jeden i druhý žádali, aby je ostatní vyslechli. Toho se ale nedočkali, spíše vznikla pranice a rvačka. Tu jsem prohlásil: „Ale proboha, copak jsme v Babylóně? Vždyť si tu každý píská svoji písničku! Může snad někde panovat ještě větší zmatek?“

Zabývání se neužitečnými věcmi. Málodky se tu našel někdo zahálčivý, všichni se obírali nějakou prací, ale tou (a toho bych se nikdy nenadál) nebylo nic než dělnické hříčky nebo spousta pachtní. Někteří sbírali odpadky a dělali si je mezi sebou, někteří se tahali sem a tam s kládami a kamením nebo je vytahovali kladkami kamsi vzhůru a zase je spouštěli dolů, někteří kopali zeminu a převáželi ji či přenášeli z místa na místo, zbytek lidu se obíral zvonci, zrcady, měsíci, fehtačkami a jinými tretkami a někteří si hráli se svým stínem, měřili

Kapitola VII.

Poutník prohlédá rybní světa

1. I ti mi můj vůdce: „Poněvadž ušeho prohlédati máš, nejdrůu jěme na rybní:“ i uvoeé mne. A aj, nesčíslné zastupy vidím jako mla. Nebo tu je ušeho světa jazyků a národů, ušeh-jalého věku, grostu, pohlaví, stavu, řádu a povolání lidé byli. Na něž neprav hledě, vidím přebíhne jich sem tam motáni jako při rojení učel a mnohem duněj.

2. Nebo jěbu chodili, jini běhali, jini ježbili, jini stáli, jini seděli, jini leželi, jini ustávali, jini gas lehali, jini se rozličně utěli; někteří byli samotni, jini po houfích větších nebo menších. Hroj a litalet přerogichý byl na nich, někteří číre nagi, s dunjmi ušichni posulují. Pothlali-li se líteři, rozličného tu bylo hejlo-udní, rukama, ústy ústy, koleny a jinak, k sobě se toulenci a choulenci, sumou sumau rozličně třeť. I ti mi můj tlumočník: „Tu, hle, máš to ušlechtilé pokolení lidské, ten rozhošný, rozumem a nesmrtebností obdařený tvor, kterých jich neshlonaého Boha obraz a k němu podobnost u sobě nosí, z rozličnosti těchto jejich neshlonaých činů poznati se může; tu jako u zrcadle spatříš důstojnost pokolení svého.“

3. Fielem reby sobě na ně ostřeji a spatřím neprav, že každý u houfu mezi jinými chodě, larvu na tuári nosí, odepka páli, hde by sám neb mezi sobě rovnými byl, jí smýšl: a do houfu jiti máje, zase připína. I zeptám se, co to znamená? Odpověděl mi: „To jest, synu milý, lidská opatrnost, aby se ne ušechněm každý, co jest, zjevoval. Sám u sebe může člověh býti, jaliž jest, přeb lidmi pak lidsky se uhažovati a věcem svým tuárnost dávat slouží.“ Také mi se chut uoběh, abych pilněji, jaci pak bez toho učelého přilrýti jsou, pohléděl.

4. A máje na to pozor, vidím, že ušichni nejen v obličeji obě-čepi, ale i sje na těle rozličné jsou zptvoření. Napořád byli trudo-vati, prašani či malomocni. A mimo to někteří měl samský pysk, jiný psi zub, jiný ulové rohy, jiný ušiči uši, jiný bazile-kové oči, jiný liščí ocas, jiný učel pažoury: některé se viděl s pa-čovým vysokou vytaženým larem, jiné s debloum napojeným chucholem, některé s koňskými hopyty etc. Nejše pak bylo po-dobných opic. I zhěšim se a řeknu: „Ušák pak i toto potvory

jališi vidím.“ „Co (prý prý), ušetýcho, pravíš, potvory?“ bi tlumočník a hroji mi pěti. Fielem jen slize okuláry bobře, spatřis, že lidé jsou.“ Někteří pak i mimo jhoucích zaslechli, že sem je potvorymi nazval, a zastaviv se reptali a na mne se také potrhovali. Také já srovněm, že tu mudrovati darmo, umlím sem, pomysle sobě: Hduž pak lidmi býti chtějí, nechť jsou, já ušák, co vidím, vidím. Báť sem se pak, aby mi byli lépe nepřitlačil a mne nezmámil, protož sem uložil mlčeti a tise raděti na ty tak bystré věci, jaližých sem tu začátek spatřil, se diviti. I hledím znovu a vidím, jali někteří uměle s těmi larvami zacházeli, hbitě je zsmýšlajice i ustavujice, takže u ohakžení sobě, hde viděli potřebu, jinou tuárnost dáti uměli. A tu sem již začínal běhu světa toho urogumovati, ale mlčel sem.

5. Pozoruji také a slyším je k sobě rozličnými jazyky mlu-viti, takže na větším bile nic sobě nerozuměli, ani neodpovídali aneb o jiném, než řeč byla, odpovídali, každý jinak. Někdy jich celá hromada stála, ušichni třebas mluví, každý své, a žádný žádného neposlouchal, ačkoliv i trhali jedni druhými, vyslechnuti ehtice, ušák ho nebylo, spíše rounice a pranice. I řekl sem: „Ale pro Bůh, což pak toto u Babylóně jsme? tutež každý svou pi-seň huđe; můž-žij větší směsice býti?“

6. Málo pak tu byl kdo zahálou, ušichni se práci nějakou ganášeli, ale kterých práce (a tohot bych se byl nikdy nenadál) nic nebylo než aneb hříčky dětské aneb leba pachťovani. Někteří zajisté sbírali smeti a rožďelovali mezi sebe; někteří se s klámi a kamením sem a tam ušeli, aneb je po slápcích žhřlu lechams táhali a spouštěli zase; někteří kupali gem a převáželi neb přenášeli z místa na místo; ostatně lidu se zvonci, zrcad-ly, měchýři, hrkavkami a jinými títěrkami zacházeli; někteří i s svým stínem hráli, je měřice, honice, lapajice. A to vše tak úsilně uslyně, až mnozí stonali a potli se, někteří se i přetrho-vali. A byli ušuby téměř uředníci Uřednyci jaci, kteří takové věci poroučeli a rozvěřovali s velkou srádností, jini jich zase s nemehá srádností poslouchali. I řekl sem s pobí-vením: „Ale ach, k tomu-ž jest člověh, aby ostrost nebeského

Kapitola VII.

Poutník si prohlíží náměstí světa

Vidí různorodost lidu. „Protože si chceš prohlédnout úplné všechno,“ navrhně mi můj průvodce, „pojďme nejprve na náměstí.“ A hned mne tam také zavedl. Tam jsem uviděl nesčetné zastupy, přelévaly se sem a tam jako miha. Byli tu lidé všech jazyků a ze všech národů, různého věku, vzrůstu, pohlaví, stavu, řádu a povolání. Když jsem se na ně poprvé podíval, zpozoroval jsem, jak zvláštně se motají sem a tam, jako když se rojí včely, a ještě podivněji.

S různými povahami a posunků. Jedni totiž chodili, jini běhali, další jezdili, tihle stáli, tamti seděli, jedni leželi, druzí vstávali a třetí se všelijak vrtěli. Někteří chodili sami a jini zase ve větších či menších houfech. Měli různé oděvy a podobu, ba, někteří byli úplně nagi, a všichni dělali zvláštní posunky. Když se dva potkali, byla u toho spousta vítání, rukama, ústy, nohama i ji-nak, vzájemného objímání a tulení, zkrátka různé poše-tlosti. Tu se ozve můj společník: „Tady máš to ušlechtilé lidské pokolení, zde poznáš toho rozkošného, rozumem a nesmrtebností obdařeného tvora, který v sobě nosí ob-raz dokonalého Boha, tady ho poznáš z rozmanitosti jeho činů, jako u zrcadle spatříš důstojnost svého pokolení.“

Pokrytectví u všech. Podívám se na ně tedy blíže a okamžitě si všimnu, že každý, kdo jde ve skupině s dru-hými, má na tváři masku, a až když od nich zase odejde někam, kde by byl mezi sobě podobnými, tak ji sundává; ale když se má zase vrátit do první společnosti, opět si ji dává na tvář. Ptal jsem se tedy, co to znamená. Od-pověděl mi: „To je, synu můj, jen lidská opatrnost, aby člověk hned každému neukazoval, co je zač. O samotě se může chovat podle toho, jaký skutečně je, ale před lidmi se sluší ukazovat se lidsky a dávat všem pěkně vzezření.“ Z takových řečí jsem ale jen dostal ještě větší chut podívat se, jaci jsou ti lidé bez svých vyzdobených škrabošek.

Podivné nestvůrnosti. Dával jsem tedy dobrý po-zor a všiml jsem si, že jsou všichni nejen v obličeji, ale i na těle všelijak znetvořeni. Každý byl přinejmenším uhrovatý, prašivý nebo malomocný a mimo to měl je-den sviňský pysk, druhý psi zub, třetí volské rohy, další osli uši, jiný baziliščí oči, tamten liščí ocas a někteří stáli, někteří

pazoury, některé jsem viděl, jak natahují krky vysoko jako pávi, jiné s dudkovým naježeným chocholem, další s koňskými kopřivy atd., nejvíce se jich ovšem podobalo opicím. Tu jsem se zděsil a pravím: „Ale já vidím jakési přisěry.“ „Co to říkáš, ty všetečko, jaké přisěry?“ ptá se tlumočník a hroji mi pěti. „Divěj se jen skrze brýle a uvidíš, že to jsou lidé.“ Někteří z kolemjdoucích ale zaslechli, že jsem je nazval přisěrami, a tak se zasta-vili, reptali a všelijak se na mne utrhovali. Když jsem po-chopil, že je zbytečné se s nimi nějak hádat, umklil jsem a pomyslel jsem si: „Když chtějí být lidmi, ať si jsou, já ale vidím, co vidím.“ Báť jsem se také, aby mi můj spole-čník nepřitlačil brýle na obličej a nezmámil mne, a proto jsem se rozhodl mlčet a raději se dívat na ty povedené věci, jejichž počátek jsem tady spatřil. Divám se znovu a vidím, jak umně zacházeli někteří s těmi maskami, v mžiku je sundávali a zase nasazovali, takže si podle potřeby dokázali hnedle opatřit jinou podobu. To jsem už začal trochu rozumět běhu tohoto světa, ale zatím jsem mlčel.

Vsude vzájemná nedorozumění. Zpozoroval jsem také, že spolu hovoří různými jazyky, takže si z větší části vůbec nerozuměli, ani si neodpovídali, nebo odpovídali na něco jiného, než o čem byla zrovna řeč. Někde jich stála velká skupina a všichni najednou mluvili, každý si mluvil to své a nikdo nikoho neposlouchal, i když jeden i druhý žádali, aby je ostatní vyslechl. Toho se ale ne-dočkali, spíše vznikla pranice a rvačka. Tu jsem prohlá-sil: „Ale proboha, copak jsme u Babylóně? Vždyť si tu každý píská svoji písničku! Může snad někde panovat ještě větší zmatek?“

Zabývání se neuzitečnými věcmi. Málokdy se tu na-šel někdo zahálčivý, všichni se obírali nějakou prací, ale tou (a toho bych se nikdy nenadál) nebylo nic než dětské hříčky nebo spousta pachťování. Někteří sbírali odpadky a dělali si je mezi sebou, někteří se tahali sem a tam s kládkami a kamením nebo je vytahovali kládkami kamsi vzhůru a zase je spouštěli dolů, někteří kopali ze-minu a převáželi ji či přenášeli z místa na místo, zby-tek lidu se obíral zvonci, zrcadly, měšci, fehtačkami a ji-nými treťkami a někteří si hráli se svým stínem, měřili

